



Říjen 2009

*Podzim je pro příznivce Památníku neodmyslitelně spojen s literárními toulkami moravskou přírodou. Cílem výletů se pravidelně stávají místa, na nichž se narodil, žil či zemřel významný spisovatel, jehož jméno (a samozřejmě dílo) často kraj proslavilo více než přírodní a jiné krásy. Tentokrát nás naše kroky zavedou do města proslulého svou keramikou, obyvateli místního zámku – pány z Kunštátu – a spojeného s básníkem*

- » Editorial
- » Nejblíží akce a výstavy
- » Říjnová literární výročí
- » Skrytá paměť Moravy
- » Barokní příběhy na Špilberku
- » Povídky z venkovské Moravy
- » Tři otázky pro Víta Slívu
- » Comestor na cestách

*Františkem Halasem, od jehož úmrtí letos uplyne šedesát let. Symbolicky se do Kunštátu vydáme ovšem přesně v den Halasova narození. Pro ty, kteří raději než fyzicky cestují ve svých představách, připravil Vojen Drlík malý exkurz na jižní Moravu v podobě besedy nad povídkami Gabriely Preissové a Franze Schamanna.*

*Cestování bylo i hlavním tématem pro účastníky právě skončeného třetího ročníku literární soutěže Skrytá paměť*

*Moravy. O jejím průběhu píše Andrea Vítová, která Vás také pozve na slavnostní podvečer, na kterém bude vyhlášeno téma ročníku čtvrtého. O soutěži a vztahu studentů středních škol k vlastní tvorbě si přečtete v rubrice 3 otázky, tentokrát pro básníka a pedagoga Víta Slívu.*

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce

ř í j n a

Vít Slíva  
Boudní muzika

Té hudbě svíčka upaluje jazyk,  
zkoumajíc, zda pročistí to melodii v řev –:  
světlo škvírou v těle do temnoty vrazí,  
do duše, jež vrže v kloubech vysušených dřev.

## Některá (nejen) literární výročí měsíce října 2009

### 14. října 1861

se narodil v Jimramově prozaik, dramatik, publicista Alois Mrštík (Maryša, Bavlnkovy ženy a jiné povídky). Celý svůj život věnoval učitelskému povolání na školách v Lískovci u Brna, Rakvicích u Břeclavi, Hrušovanech u Brna či Těšanech. Jeho literární tvorba je spojená s mladším bratrem Vilémem, se kterým v letech 1907–10 vydával časopis Moravskoslezská revue. Sám přispíval mj. do Moravské orlice, Zlaté Prahy, Lumíru a Světozoru. Psal články o moravských kulturních a společenských poměrech, o školství a výchově, také se teoreticky zabýval literaturou pro mládež a tvorbou čítanek. Mezi jeho přátele patřili např. J. Uprka, J. Merhaut či Fr. Pečínka. Zemřel 24. února 1925 v Brně.

### 24. října 1897

se v Růžďce u Vsetína narodil lyrický básník, překladatel z italštiny, publicista Bartoš Vlček (Slavnosti večerní, Vzpouza samoty). Rok po maturitě na učitelském ústavu ve Sv. Janu u Berouna narukoval na frontu, díky těžkému zranění hlavy strávil dva roky v polních lazaretech. Po návratu z války působil jako učitel v Lipníku nad Bečvou, zároveň v letech 1922–25 redigoval Literární hlídku v přerovském časopise Obzor. Publikoval i v řadě dalších periodik, např. Moravskoslezský deník, Pásmo, Var, Proletkult. Na následky válečného zranění zemřel 7. ledna 1926 v Brně.

## Nejbližší akce a výstavy Památníku písemnictví na Moravě

### 6. října, 16. 15 hod., beseda z přednáškového cyklu Příroda a venkov – moravské literární téma?

*Beseda PhDr. Vojena Drlíka věnovaná jižní Moravě a jejímu obrazu v realistických povídkách Gabriely Preissovové a Franze Schamanna.*

### 28. října, pro návštěvníky Památníku volný vstup

### 29. října, 16 hod., Ať žije republika!

*Vzpomínkový podvečer věnovaný vzniku Československa a vyhlášení čtvrtého ročníku literární soutěže Skrytá paměť Moravy. O tom, jak byl 28. říjen (ne)slaven v minulém století, pohovoří PhDr. Pavel Večeřa, PhD. Součástí programu bude také autorské čtení vítězek třetího ročníku literární soutěže.*

## Klub přátel Památníku písemnictví na Moravě

### 3. října, 8 hod., akce Klubu přátel – Výlet Halasovým Kunštátskem

*Sraz účastníků v Brně – Králově Poli (vlakové nádraží) v 8 hodin. Plánovaná trasa: autobusem do Kunštátu – prohlídka zámku, hřbitova a náměstí. Pěšky do 1 km vzdálené Rudky a Jeskyně Blanických rytířů. Odjezd zpět do Brna kolem 17 hod. Průvodkyní bude Mgr. Martina Chmelařová.*

## SKRYTÁ PAMĚŤ MORAVY

Vyhlášení čtvrtého ročníku literární soutěže Skrytá paměť Moravy Jihomoravským krajem se uskuteční v Památníku písemnictví na Moravě dne 29. října 2009 v rámci vzpomínkového večera Ať žije republika.

Mladí autoři ve věku od 12 do 19 let se tedy již počtvrté budou moci zapojit do literárního klání se svými vrstevníky. S ohledem na věk pisatelů má soutěž dvě soutěžní kategorie, na něž jsou kladeny odlišné požadavky co do rozsahu textu. Mladší soutěžící ve věku od 12 do 15 let mají zaslat jednu až tři strany prozaického textu, literární text starších soutěžících od 16 do 19 let je požadován v rozsahu čtyř až deseti stran. Své příspěvky mohou soutěžící posílat až do 31. března 2010, poté budou všechny soutěžní texty předány k posouzení odborné porotě.

Pravidelní účastníci soutěže i ti, kteří se rozhodnou poslat svůj literární text poprvé, se mohou opět těšit na semináře věnované tvůrčímu psaní Krocení literární múzy, které se v zimních měsících budou konat po celé Moravě. Během semináře mají mladí lidé možnost osvojit si techniky tvůrčího psaní, podělit se o své postřehy a nápady s ostatními a třeba i nalézt inspiraci k napsání soutěžního textu.

Tečkou za právě uplynulým třetím ročníkem bude autorské čtení letošních vítězek soutěže, jejichž povídky byly spolu s ostatními oceněnými texty otištěny ve Sborníku Muzea Brněnska 2009. A protože se obě mladé autorky věnují psaní již několik let, mohou se návštěvníci těšit na ukázkou z připravované knihy Marie Černé a novou povídku Venduly Kreplové.

A téma dalšího ročníku? To bude odtaženo až 29. října...

*Veškeré informace o soutěži najdou zájemci na webových stránkách Muzea Brněnska [www.muzeumbrnenska.cz](http://www.muzeumbrnenska.cz)*

## BAROKNÍ PŘÍBĚHY NA ŠPILBERKU

„Baroko pro oko“, praví již zlidovělé úsloví a charakterizuje tak především výtvarný projev barokního umění. Pozlacené sochy, pompézní výzdoba kostelů, boží muka rozetá v krajině jsou nejčastější upomínkou doby dávno minulé. Mému srdci je blízké baroko literární a hudební, byla jsem proto zvědavá, jak bude tato doba plná dějinných zvratů, vzbuzující vyhraněné emoce pojata na výstavě s názvem Baroko. Příběhy barokního Brna, která právě probíhá v Muzeu města Brna. Zklamaná jsem neodešla...

Výstavními prostory v kulisách dobových vyobrazení města sice barokní hudba nezněla, dobová literatura však byla zastoupena ukázkami z kronik, duchovních písní, modliteb, ale protože staré i nové tisky jsou u nás v Památníku denním chlebem, nakonec jsem se ponořila do zkoumání nejrůznějších zajímavých artefaktů vypovídajících o všednodenním i svátečním životě barokních lidí. Spoustu času jsem pak strávila zkoumáním částí barokní garderoby, deskových her, ale také nejrůznějších džbánek, talířků a předmětů spojených s činností řemeslnických cechů, zkrátka věcí, které ve mně probouzejí představivost a možnými příběhy svých majitelů tak na chvíli ožívají. Nakonec došlo i na sakrální umění; ve východním křídle hradu, v prostoru královské kaple shlížejí z obrazů barokní andělé, na piedestalech stojí sochy svatých v rozevlátém šatu a o barokní religiozitě vypovídají vystavené relikviáře a modlitební knihy.

Pokud byste se ale o barokním Brně chtěli dozvědět stejně jako já víc, pak určitě také uvítáte poměrně obsáhlý a bohatě vyvedený katalog. Abych nezapomněla, výstava na Špilberku potrvá do 1. listopadu 2009.

Kurátorka a literární historička **Andrea Vítová** využívá při seminářích Krocení literární múzy svých pedagogických zkušeností z působení na gymnáziu a na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity.



## POVÍDKY Z VENKOVSKÉ MORAVY

Tradovaný obraz moravského venkova je z velké míry výsledkem povšechné představy o poněkud exotické svéráznosti života na Moravě. Obvykle je za jeho podstatnou součást považována tzv. lidová hudba, výroční slavnost a velmi úzká škála nápojů a pokrmů. Dnešní idealizovaně folklorizovaný obraz moravského venkova je však kupodivu relativně mladý – zhruba lze jeho vznik datovat od systematické exploatace moravského folklóru elektronickými médii, tedy od dob, kdy se začal o folklór zajímat rozhlas a gramofonový průmysl. Rozkvět „folklorizace“ venkova nastal až po roce 1945 a byl patrně nejsilnější v letech padesátých, kdy – podobně jako v době tzv. protektorátu – dostal propagandistickou funkci.

Ve skutečnosti byl však venkovský život ve svých sociálních vazbách a konfliktech mnohem bohatší a také mnohem dramatičtější a tragičtější. K folklórní idyle měl rozhodně velmi daleko. Korektivem idealizujícího pohledu, na němž měl veliký podíl zájem o lidovou hudbu, byla a stále je literatura, která zejména na konci 19. a na počátku 20. století velmi přesně dokázala zachytit reálnou podobu venkovského života, jež měla – jak lze tušit – i řadu stinných a tragických rysů.

Je až paradoxní, že tyto stránky venkovského života vynesla na světlo právě literatura na Moravě – a že je zachytili jak spisovatelé jazyka českého, tak německého. A právě tento dvojitý pohled na moravskou venkovskou skutečnost je tématem besedy nad *Obrázky ze Slovácka* Gabriely Preissové a *Moravskými historkami* Franze Schamanna. Ani jedna z těchto útlých knížek není širší tenářské obci příliš známá. V případě knížky Gabriely Preissové se dokonce jedná o prvotinu. Čtyřicetiletá autorka tehdy bydlela se svým manželem v Hodoníně a měla možnost nezkresleně poznat život slováckého venkova i dělníků v hodonínském Redlichově cukrovaru (ve stejném dnes již neexistujícím cukrovaru pracovala i matka T.G.Masaryka). Naopak Brňan Franz Schamann se jako mnoho jiných německých autorů přibližoval k venkovu jaksi zvenčí. Jeho pohled obsahuje i kus městského naturalistického exotismu. Ani on nehledá venkovskou idylu. Snaží se vidět dramatické lidské osudy a dopátrat se hloubky psychiky prostého člověka. Paralelám mezi česky a německy psanou literaturou na Moravě se dosud nevěnovalo příliš pozornosti a tak beseda nad *Obrázky ze Slovácka* a *Moravskými historkami* může být pro účastníky i cestou za něčím málo známým nebo dokonce úplně novým.

## 3 OTÁZKY pro

### Víta Slívu

**Jste předsedou poroty literární soutěže Skrytá paměť Moravy. Čeho si na jednotlivých textech nejvíce ceníte?**

Zkraje musím říct, že mě důvěra, s níž mi bylo předsednictví poroty svěřeno, velice těší. Nejsem přítelem soutěžení na literárním poli; věřím však, že pro začínající, nebo řekněme „zárodečné“ autory může mít soutěž jako Skrytá paměť Moravy smysl: jako jedna z „náповěd“ při složitém, tápavém hledání životní cesty...

Co na textech, které mi za ty tři ročníky prošly rukama, cením nejvíce? Je-li na nich znát, že nebyly napsány jen na přání či pokyn paní učitelky nebo profesorky; že vznikly z vnitřnější potřeby, než je potřeba zúčastnit se soutěže. Když svědčí o citové prohloubenosti a subtilnosti ve vnímání sebe sama i okolního světa. A „technicky“: když jeví známky sečtěllosti, důkladnějšího „obcování“ s knihou, osvojení některých tvůrčích postupů, jak je známe z literatury „opravdické“, „velké“ ...

### **Pociťujete během let pedagogické praxe u svých studentů nějakou změnu ve vnímání literatury a potřeby se vyjadřovat prostřednictvím psaného slova?**

Je to tak trochu jako u vlastních dětí, které vám, den co den na očích, vyrůstají, a změny nepozorujete. Nejednou jsem byl svými bývalými studenty postaven před otázku, jestli jsou „ti mladí“ jiní, než byli oni. Nikdy jsem nebyl schopen odpovědět jinak, než že „je to zhruba stejné“... Pokud jde o texty, jejich „percepci“ a tvorbu, ví se, že v posledních desítkách let získal v četbě mladých dominantní postavení žánr „fantasy“ a že drtivá expanze „mailování“ a „esemeskování“ ničí jazykovou kulturu vůbec a kulturu sdělování zvlášť. Mám ale útěchu v tom, že cestou ke katedře ještě stále vídávám na lavicích tituly z literatury vskutku „krásné“ a že ještě stále čítávám slohové práce, z nichž běžím citovat žene...

### **Vstupujete do nového školního roku. Je pro Vás, básníka, inspirativnější klid prázdninových dnů, nebo pobyt mezi Vašimi studenty?**

Kdysi, zejména v první polovině osmdesátých let, bylo pobývání se studenty jedním z nejdůležitějších zdrojů tvorby. Mé třídy inspirovaly doslova desítky básní! Dovolte jeden úryvek:

*V každém strmost velkého času  
a němota velkého zrání,  
a všichni taktak že zlézáme  
pohoří noci a slov.  
– K ránu pak už jen  
bdění nad chorým dítětem, láskou,  
až to probouzí kohouty. – Hoří!*

Dnes už takové básně vznikají ojediněle... Dnes je pro mě nejurodnější čas prázdnin, v samotě a tichu mé Boudy, v zahradě nad rodištěm, Hradcem poblíž Opavy. První báseň jsem tam napsal, když mi bylo patnáct; zatím poslední letos ke konci srpna:

*Svalila se zed'  
dědovy pradávnné zahradní kůlny.  
  
Vyhaslá cihelna do žravé trávy,  
brzo se svalím i já.*

*Básník Vít Slíva působí jako učitel češtiny a latiny na Biskupském gymnáziu v Brně. Jeho osobnost se stala inspirací pro řadu básníků, které kolem sebe soustředil. On sám se ve své tvorbě hlásí k odkazu Vladimíra Holana.*

## COMESTOR NA CESTÁCH

Výstava Otec Tří králů (Šíření Comestorovy Historie scholastiky po českých zemích) je první putovní výstavou Památníku. Svoji cestu zahájila v prostorách Státního okresního archivu Olomouc, kde si ji návštěvníci mohli prohlédnout v průběhu dubna a května letošního roku, aby následně zamířila do královského horního města Jihlavy, kde byla umístěna za přispění Státního okresního archivu Jihlava v historickém prostoru typického symbolu města – v Bráně Matky Boží. Výstavu věnovanou významné středověké učebnici církevních dějin z 12. století bylo možno také zhlédnout v prostorách Krajského



úřadu Jihomoravského kraje na Žerotínově náměstí v Brně.

Ve své pouti bude Petr Comestor se svou učebnicí pokračovat i v příštím roce, kdy představí své dílo také ve Slezském muzeu Opava v Památníku Petra Bezruče, v Jihomoravském muzeu ve Znojmě či Radniční galerii Kyjov.

Jsme rádi, že tímto způsobem dochází k rozšíření povědomí o této středověké památce v Čechách, Moravě a Slezsku.

### Hledáme:

**Index**, list pro literární politiku, byl založen v Brně roku 1929. Jeho existence byla velkým přínosem pro kulturní život Moravy, ať už v literatuře, hudbě, výtvarném umění či žurnalistice. Obsahoval mj. ankety, recenze a kritiky výstav, statě o výtvarném umění nebo reprodukce nerealizovaných architektonických projektů.



V Památníku písemnictví na Moravě jsou zatím badatelům k dispozici ročníky 1937 (č. 1-10), 1945 (č. 1-13) a 1946 (č. 1-11).



Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášter 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Vojen Drlík, Andrea Vítová, Romana Macháčková

Vychází desetkrát ročně, číslo 8, ročník 3.